

АЙЗЪК АЗИМОВ

ГРОЗНОТО МОМЧЕНЦЕ

Превод от английски: Лиляна Георгиева, 1987

chitanka.info

Идит Фелоуз приглади работната си престилка, както винаги, преди да отвори вратата със сложните ключалки и да прекрачи невидимата граница между онова, което бе истинско, и онова, което не бе. Носеше си тетрадката и писалката, макар вече да не водеше бележки, освен в случаите, когато ѝ се стореше, че е крайно наложително да се докладва нещо.

Този път носеше и куфар. („Игри за детето“ — бе казала усмихната на пазача, който отдавна и не помисляше да я разпитва и който ѝ махна да върви.)

И все така, както винаги, грозното момченце усети, че е влязла и се завтече към нея с вик: „Мис Фелоуз... мис Фелоуз...“ — с привичния си тих, неясен изговор.

— Тими — каза тя и прокара ръка по щръкналата кестенява коса върху уродливата му главица. — Какво има?

— Джери ще дойде ли пак да си играем? — попита то. — Съжалявам, дето стана така.

— Вече няма значение, Тими. Затова ли си плакал?

То отмести поглед:

— Не само затова, мис Фелоуз. Пак сънувах.

— Пак същия сън ли?

Устните на мис Фелоуз се свиха. Разбира се, че историята с Джери отново е предизвикала този сън.

Детето кимна. Показаха се възголемите му зъби, като се мъчеше да се усмихне, устните на издадената му напред уста силно се разтегнаха.

— Кога ще стана толкоз голям, че да изляза ей там навън, мис Фелоуз?

— Скоро — отвърна тя тихичко и почувствува, че сърцето ѝ просто се къса. — Скоро.

Мис Фелоуз се остави да я хване за ръката и допирът до грубата суха кожа на дланта му ѝ бе приятен. Поведе я през трите стаи, които образуваха целия Първи отдел на „Стасис“ — достатъчно удобен наистина, но затвор завинаги за грозното момченце през всичките седем — седем ли станаха? — години от живота му.

Стигнаха до единствения прозорец, който гледаше към хилава горичка в света на онова, което бе истинско (сега скрит от нощната

тъмнина), където една ограда и изписаните по нея забрани не позволяваха да се влиза без разрешение.

Детето притисна нос в прозореца.

— Ей там навън, мис Фелоуз?

— И по-добри места има. По-хубави места — тъжно каза тя, като гледаше как жалкото му затворническо личице се очертава в профил на фона на прозореца.

Челото бе плоско и сплеснато назад, косата падаше върху него на кичури. Задната част на черепа бе изпъкнала и главата като че ли ставаше несъразмерно тежка, така че клюмваше наведена напред и от това цялото тяло се прегърбваше. Кожата над очите вече бе започнала да се издува от костни наддебелявания. Широка му уста бе издадена по-напред от широкия сплескан нос, а брадичка почти нямаше, само челюстта плавно се спускаше надолу и назад. Детето бе дребно за годините си, възкъсите му крака бяха криви.

Момченцето бе извънредно грозно и Идит Фелоуз го обичаше много.

Собственото ѝ лице бе скрито от погледа му и тя си позволи лукса устните ѝ да потрепнат.

Няма да го убият. Тя ще направи всичко да им попречи. Всичко. Отвори куфара и започна да изважда дрехите, които бяха вътре.

Идит Фелоуз за пръв път бе прекрачила прага на „Стасис инкорпорейтид“ преди малко повече от три години. Тогава изобщо нямаше представа какво означава „Стасис“ и какво се върши там. Пък и по онова време никой нямаше представа освен онези, които работеха там. Всъщност новината се разнесе по света тъкмо на другия ден, след като тя бе постъпила тук.

А тогава просто бяха дали обява, че търсят жена, която разбира от физиология, има опит в областта на клиничната химия и обича деца. Идит Фелоуз бе работила като сестра в родилно отделение и смяташе, че отговаря на тези изисквания.

Джерърлд Хоскинс, табелката върху чието бюро съдържаше „д-р“ пред името му, се почесваше с палец по бузата и я гледаше втренчено.

Мис Фелоуз неволно се вцепени и усети, че лицето ѝ (с леко асиметричния си нос и малко по-дебели от необходимото вежди)

потрепва.

„И той самият не е принц от приказките“ — помисли си тя с неприязън. — „Започнал е да пълнее и да оплешивява, а устата му е нацупена.“

Но заплатата, за която стана дума, се оказа значително по-висока, отколкото се бе надявала, и тя изчакваше.

Хоскинс попита:

— Та наистина ли обичате деца?

— Нямаше да го казвам, ако не беше така.

— Или обичате само миловидните деца? Сладките пухкави дечица със симпатични нослета-копчета, които все гукат?

Мис Фелоуз бе отвърнала:

— Децата са си деца, доктор Хоскинс, и тъкмо онези, които не са миловидни, може би най-много се нуждаят от помощ.

— И да речем, че Ви вземем...

— Искате да кажете, че ми предлагате тази длъжност ли?

Той се позасмя и за миг широкото му лице придоби някакъв разсеян чар.

— аз решавам бързо — отговори той. — Засега обаче предложението ми не е окончателно. Може пак така бързо да реша и да се откажа от услугите Ви. Готова ли сте да рискувате?

Мис Фелоуз стисна портмонето си и запресмята колкото може по-бързо; после се отказа от сметките и се подчини на импулса си.

— Добре.

— Чудесно. Довечера ще осъществим стасис-операция и смятам, че най-добре ще е да присъствувате и да си поемете работата веднага. Това ще се извърши в осем часа вечерта и ще Ви бъда признателен, ако дойдете в седем и тридесет.

— Но каква...

— Чудесно. Чудесно. Това е всичко засега.

По даден от него знак влезе усмихната секретарка, за да я изведе.

Мис Фелоуз остана за миг загледана в затворената врата на доктор Хоскинс. Какво представлява „Стасис“? Какво общо може да има между това здание-хамбар със служителите със значки по реверите, с импровизираните коридори, с очевидно царуващата тук техника и децата?

Запита се дали да дойде отново вечерта или да не се връща и да даде урок на този арогантен човек. Но знаеше, че ще дойде, та макар и само от недоумение. Трябва да разбере каква е тая работа с децата.

Дошла бе в седем и тридесет и не се наложи да обяснява коя е. И мъжете, и жените до един изглежда я познаваха и знаеха каква е длъжността ѝ. Докато се придвижваше навътре, струваше ѝ се, че са я сложили едва ли не върху плазове.

Доктор Хоскинс бе тук, но само я погледна хладно и измънка:

— Мис Фелоуз.

Дори не ѝ предложи да седне, но тя спокойно си придърпа стол към парапета и седна.

Намираха се на някакъв балкон, който гледаше към просторен партер, изпълнен с апаратура, и тя напомняше нещо средно между командното табло на космически кораб и пулта на компютър. От едната страна имаше преградки, които като че ли образуваха апартамент без таван, гигантска къщичка за кукли, в стаите на която се виждаше отгоре.

Видя микровълнова печка и хладилна камера в една от стаите и санитарен възел встрани от друга от тях. А онова, което различи в съседната стая, не може да е нищо друго освен част от легло, мъничко легло.

Хоскинс говореше с един човек и освен тях двамата и мис Фелоуз други присъстващи на балкона нямаше. Хоскинс не я запозна с човека и мис Фелоуз го огледа крадешком. Беше слаб и изглеждаше много изискан за човек на средна възраст. Имаше мустачки и живи очи, които като че ли от всичко се интересуваха.

— Нито за миг няма да се преструвам, че разбирам всичко това, доктор Хоскинс — говореше той, — тоест само доколкото може да се очаква да разбере един неспециалист, сравнително интелигентен неспециалист. Но все пак, ако има нещо, което разбирам по-малко от останалото, то е въпросът за избирателността. Можете да стигнете не по-далеч от дадена граница — това изглежда логично; нещата стават все по-неясни, колкото по-надалеч отивате; и е необходима все повече енергия... Но същевременно можете да стигнете и не по-близо от дадена граница. Ето това ме озадачава.

— Няма да ви се струва чак толкова парадоксално, Дивини, ако ми позволите да прибегна до една аналогия.

(Мис Фелоуз се сети кой е непознатият, още щом чу името му и, въпреки желанието ѝ, това я впечатли. Той очевидно бе Кандид Дивини, научния коментатор от телевизионните новини, който неизменно присъствуваше при всеки съществен пробив в науката. Дори го разпозна по лице като един от онези, които бе видяла на екрана, когато съобщиха за кацането на Марс. Значи доктор Хоскинс готви нещо важно.)

— Разбира се, използвайте аналогия — печално каза Дивини, — ако смятате, че ще е от полза.

— Ами, в такъв случай, нали не можете да четете книга с обикновен шрифт, ако я държат на шест фута^[1] от очите Ви, но ще можете да я четете, ако я държите на един фут^[2] от очите си. Оттам нататък, колкото по-близо, толкова по-добре. Ако доближите книгата на около един инч^[3] от очите си обаче, отново нищо няма да виждате. Има, оказва се, и прекалено къси разстояния, нали разбирате.

— Хмм — рече Дивини.

— Или да вземем друг пример. Дясното Ви рамо е на около тридесет инча^[4] от върха на десния Ви показалец и Вие можете да пипнете дясното си рамо с десния си показалец. Десният Ви лакът е само на половината разстояние от върха на десния Ви показалец; и по силата на всякаква обичайна логика следва да е по-лесно да го достигнете, но Вие не можете да пипнете десния си лакът с десния си показалец. Отново се оказва, че има прекалено къси разстояния.

Дивини попита:

— Мога ли да използвам в своя разказ тези аналогии?

— Ама разбира се. Само ще се радвам. Откога чакам някой като Вас да разкаже за тези неща. Ще Ви предоставя и всичко останало, което Ви е необходимо. Най-сетне дойде времето, когато искаме светът да надникне през рамото ни. Има какво да се види.

(Мис Фелоуз усети, че въпреки желанието си се възхищава на неговата спокойна увереност. В нея имаше скрита сила.)

— И колко надалеч ще стигнете? — попита Дивини.

— Четиридесет хиляди години.

Мис Фелоуз едва не изхълца.

Години!

Наоколо се чувствуваше напрежение. Хората пред пулта почти не помръдваха. Един човек, седнал пред микрофон, заговори в него с тих монотонен глас, с къси фрази, които се сториха на мис Фелоуз безсмислени.

Дивини, навел се над парапета на балкона, напрегнато загледан, попита:

— Ще видим ли нещо, доктор Хоскинс?

— Какво? Не. Нищо, преди всичко да е приключило. Наблюдаваме непряко, подобно на принципа на радиолокаторите, само че използваме мезони вместо радиовълни. При подходящи условия мезоните се разпространяват назад във времето. Част от тях се отразяват обратно и ние анализираме отразения сигнал.

— Звучи ми много сложно.

Хоскинс отново се усмихна, само за миг — както обикновено.

— Това е крайният резултат на петдесетгодишни изследвания; провеждани са в продължение на тридесет години, преди аз да се включа в тях... Да, сложно е.

Човекът до микрофона вдигна ръка.

— Седмици наред изследвахме фиксиран момент във времето, прекъсвахме и пренагласяхме връзката, след като изчислявахме собственото си движение във времето; убедихме се, че можем да се справяме достатъчно прецизно с потока на времето. Трябва да успеем — каза Хоскинс.

Но челото му блестеше от пот.

Идит Фелоуз изведнъж се озова изправена край парапета на балкона, но нямаше нищо за гледане.

Човекът с микрофона каза тихо:

— Започваме.

Обгърна ги безмълвие, колкото да си поемеш дъх, после откъм стаите в къщичката за кукли се чу ужасен писък на момченце. Ужас! Пронизващ ужас!

Главата на мис Фелоуз се завъртя по посока на звука. Тук бе замесено дете. Беше забравила.

А юмрукът на Хоскинс заудря по парапета и той изрече с променен от напрежението глас, цял тръпнец от ликуване:

— Успяхме.

Мис Фелоуз бе тласната надолу по късата спирална стълба от силния натиск на яката длан на Хоскинс между плешките ѝ. Не ѝ каза нищо.

Хората, които преди това стояха пред пулта, сега се трупаха наоколо, усмихваха се, пушеха, гледаха как тримата слизат до етажа. Откъм къщичката за кукли се чуваше много тихо бръмчене.

— Влизането в стасис-пространството е напълно безопасно — обърна се Хоскинс към Дивини. — Случвало ми се е хиляди пъти. Изпитваш едно особено усещане, но то е краткотрайно и няма никакви последствия.

Той мина през една отворена врата, нагледно доказвайки думите си, и Дивини, неестествено усмихнат, явно след като си пое дълбоко дъх, го последва.

— Мис Фелоуз! Моля! — каза Хоскинс.

Той нетърпеливо я помами с пръст.

Мис Фелоуз кимна и прекрачи вдървено. През нея като че ли премина някаква лека вълна, някакво гъделичкане отвътре.

Но щом веднъж се озова вътре, всичко изглеждаше съвсем нормално. Чувствуваше се мирисът на прясно рязано дърво от къщичката за кукли и... на... на... влажна пръст.

Настъпила бе тишина или поне не се чуваше глас, но се донасяха сухи провлечени стъпки и някакво драскане като с ръка по дърво... после тих стон.

— Къде е то? — попита мис Фелоуз разстроена.

Пет пари ли не дават тези глупави мъже?

Момченцето беше в спалнята — или поне в стаята с леглото.

Беше голо, малкият му изпоцапан гръден кош се повдигаше неравномерно. На пода пред босите му почернели нозе бяха пръснати почва и остра трева. Оттам идваше мирисът на пръст, примесен с някакво зловоние.

Хоскинс проследи погледа ѝ и каза:

— Човек не може да изтръгне момчето от времето чистичко, мис Фелоуз. Наложил се за всеки случай да вземем и част от обкръжението

му. Да не би да предпочитате да се появи тук без крак или пък само с половин глава?

— *Моля Ви!* — извика мис Фелоуз, обзета от остро отвращение. — Така ли ще стоим сега? Горкото дете е уплашено. И *мръсно*.

Беше съвсем права. То бе изпоцапано със засъхнала пръст и с нещо мазно и на бедрото му имаше драскотина, зачервена и възпалена.

Когато Хоскинс го доближи, момченцето, което изглежда бе малко по-голямо от три години, се сви бързо и се дръпна назад. Горната му устна се повдигна, то се озъби и изсъска като котка. С бързо движение Хоскинс хвана и двете ръце на детето и го вдигна от пода, а то се гърчеше и пищеше.

— Дръжте го, ха така — каза мис Фелоуз. — Първо — гореща баня. Трябва да го измием. Разполагате ли с необходимото? И ако е така, да го донесат тук. Най-напред ще имам нужда от помощ, за да се справя с него. И после, за бога, да махнат оттук всичкия този боклук и мръсотия.

Сега тя даваше нарежданията и не чувствуваше никакво неудобство от това. И понеже вече бе компетентна медицинска сестра, а не объркан зрител, погледна детето с очите на човек, работещ в клиника — и за един кратък миг потръпна стъписана. Виждаше отвъд мръсотията и писъците, отвъд мятащите се крайници и безполезните гърчове. Видя самото дете.

То бе най-грозното момченце, което бе виждала някога. Бе ужасно грозно — от уродливата си глава чак до кривите си крака.

Изми детето с помощта на още трима души, а наоколо се суетяха мнозина други с намерение да изчистят стаята. Вършеше работата си мълком, с чувство на възмущение, ядосана от продължаващата съпротива и писъци на детето и от недостолепните обливания със студена вода, на които бе изложена.

Доктор Хоскинс бе намекнал, че детето няма да е миловидно, но съвсем не й бе казал, че ще е така отблъскващо деформирано. А и от него се носеше някаква воня, която сапунът и водата полека лека само отслабваха.

Изпитваше силното желание да тикне детето, както си бе насапунисано, в ръцете на Хоскинс, и да си излезе, но я възспираше

професионалната ѝ гордост. Нали в края на краищата бе поела тези задължения... Пък и в очите му пак ще се появи оня поглед. Студен поглед, който ще означава: „Само миловидни деца ли, мис Фелоуз?“

Той стоеше настрани от тях, наблюдаваше невъзмутимо отдалеч, на лицето му се появяваше едва доловима усмивка, щом срещнеше погледа ѝ, сякаш възмущението ѝ го забавляваше.

Реши да изчака малко, преди да напусне. Ако го направи сега, само ще се изложи.

После, когато детето придоби поносим розов цвят и замириса на тоалетен сапун, тя се почувствува вече по-добре. Виковете му преминаха в изтощен хленч, а очите му внимателно се вглеждаха, погледът им се местеше бързо, уплашен и подозрителен, ту към един, ту към друг от хората в стаята. Чистотата на тялото му само подчертаваше мършавата му голота.

Мис Фелоуз каза рязко:

— Донесете нощница за детето!

Веднага се появи нощница. Сякаш всичко бе подготвено и все пак нищо не бе готово, докато тя не даде нареждане; сякаш нарочно оставяха тези неща на нея, без да ѝ помагат, за да я изпитат.

Дивини, журналистът, се приближи и каза:

— Аз ще го държа, мис. Няма да можете да го облечете сама.

— Благодаря Ви — отвърна мис Фелоуз.

Настана същинска битка, но нощницата бе облечена и щом детето понечеше да я смъкне, жената силно го цапваше през ръката.

Момченцето се зачерви, но не плачеше. Гледаше я и разперените пръсти на едната му ръка полека се плъзгаха по мекия вълнен плат на нощницата, опипваха тази чудесия.

Мис Фелоуз мислеше отчаяно:

„Ами сега какво?“

Всички наоколо сякаш бяха замрели, чакаха нея — дори и грозното момченце.

— Набавили ли сте храна? Мляко? — каза рязко мис Фелоуз.

Набавили бяха. Докараха подвижен хранителен шкаф — хладилното му отделение бе заредено с 3/4 галона^[5] мляко, имаше камера за затопляне на храната и богат избор от тонизиращи средства под формата на витамини, капки, сироп, съдържащ мед, кобалт и

желязо, и какво ли не друго, с което нямаше време да се занимава. Имаше най-различни самозагриващи се детски консерви.

Тя взе мляко, просто мляко — за начало. Микровълновият нагревател го стопли до нужната температура за някакви си десетина секунди и се самоизключи; тя отля мляко в чинийка. Убедена бе, че малкото е съвсем диво. Няма да знае как се пие от чаша.

Мис Фелоуз кимна и каза на момченцето:

— Пий. Пий.

Показа му с жест как да вдигне млякото до устата си. Очите на детето я гледаха, но то не помръдна.

Неочаквано сестрата премина към преки действия. С едната си ръка хвана ръката на детето в горната ѝ част и топна другата си ръка в млякото. Пръсна устните му, така че млякото да се стича по бузите му и по изтеглената назад брадичка.

За миг детето нададе писък, после езикът му докосна навлажнените устни.

Момченцето доближи чинийката, наведе се над нея, хвърли остър поглед нагоре и зад гърба си, сякаш очакваше да види дебнещ враг; наведе се отново и жадно заоблизва млякото, също като котка. Чуваше се как сърба. Не вдигна чинийката с ръце.

Лицето на мис Фелоуз отрази частица от отвращението, което изпитваше. Не можа да се сдържи.

Дивини изглежда усети това. И попита:

— Сестрата знае ли, доктор Хоскинс?

— Какво да знам? — войнствено запита мис Фелоуз.

Дивини се поколеба, но Хоскинс, с все същото изражение на хладно веселие, отвърна:

— Ами, кажете ѝ.

Дивини се обърна към мис Фелоуз:

— Може би не подозирате, мис, но Вие сте първата цивилизована жена в човешката история, която някога е имала възможност да се грижи за неандерталче.

Тя се нахвърли върху Хоскинс с някаква добре обуздана свирепост:

— Можеше и да ми кажете, докторе.

— Защо? Има ли значение?

— Казахте, че става дума за дете.

— Това не е ли дете? Имали ли сте някога кученце или коте, мис Фелоуз? Да не би те да стоят по-близко до човека? Ако беше малко шимпанзе, щеше ли да Ви отблъсква? Вие сте медицинска сестра, мис Фелоуз. Според документите Ви, три години сте работили в родилно отделение. Някога отказвали ли сте да се грижите за дете-изрод?

Мис Фелоуз усети, че аргументите ѝ са разбити. И повтори вече съвсем не толкова решително:

— Можеше и да ми кажете.

— И щяхте да се откажете от тази длъжност? Е, сега отказвате ли се от нея?

Гледаше я хладно. Дивини наблюдаваше от другия край на стаята, а неандерталчето, след като беше привършило млякото и бе облизало чинията, вдигна към нея мокро лице и широко отворени, жадни очи.

Детето посочи към млякото и внезапно заиздава къси поредици от звуци, които повтаряше отново и отново; те се състояха от гърлени звуци и някакви сложни цъкания с език.

— Я, ама то говори! — рече мис Фелоуз изненадана.

— Разбира се — отвърна Хоскинс. — *Homo neanderthalensis* всъщност не е отделен вид, а по-скоро подвид на *Homo sapiens*. Защо да не говори? Сигурно иска още мляко.

Мис Фелоуз машинално протегна ръка към шишето с млякото, но Хоскинс я хвана за китката:

— Е, мис Фелоуз, преди да продължим нататък, оставате ли на тази работа?

Мис Фелоуз освободи ръката си с досада:

— Е, и няма ли да го нахраните, ако не остана? Ще остана при него... за известно време.

Тя наля млякото.

— Ще Ви оставим при момчето, мис Фелоуз — каза Хоскинс. — Това е единственият вход към Първи отдел на „Стасис“ и той се заключва по сложна система и се охранява. Искам да се научите да боравите с ключалката, която, разбира се, ще бъде настроена за отпечатъците от пръстите ви, както вече е настроена за моите. Пространството отгоре — той вдигна поглед към липсващите тавани

на къщичката за кукли — също се охранява и ние ще бъдем алармирани, ако тук вътре се случи нещо нежелателно.

— Искате да кажете, че непрекъснато ще ме виждате — каза мис Фелоуз възмутена.

Изведнъж си спомни колко добре се вижда от балкона вътре в стаите.

— Не, не — сериозно отвърна Хоскинс, — напълно ще се зачита неприкосновеността на частния Ви живот. Надзорът ще се извършва посредством електронни символи, които ще се разчитат от компютър. Тази вечер ще останете при него, мис Фелоуз, както и всяка следваща нощ до по-нататъшно нареждане. Денем ще Ви сменят по някакъв график, удобен за Вас. Предоставяме Ви да си го изготвите сама.

Мис Фелоуз се огледа из къщичката за кукли озадачена:

— Но защо е това, доктор Хоскинс? Детето опасно ли е?

— Става дума за енергията, мис Фелоуз. То не бива никога да излиза от тези стаи. Никога. Нито за миг. По каквато и да е причина. Дори и животът му да зависи от това. Дори и Вашият живот да зависи от това. Ясно ли е?

Мис Фелоуз вирна брадичка:

— Разбирам нарежданията Ви, доктор Хоскинс, а медицинските сестри са свикнали да поставят професионалния си дълг над чувството за самосъхранение.

— Добре. Можете винаги да се обърнете към нас, щом имате нужда от някого.

И двамата си тръгнаха.

Мис Фелоуз се обърна към детето. То я гледаше, а в чинийката му имаше още мляко. Опита се да му покаже как да вдигне чинийката и да я сложи до устните си. То се противеше, но ѝ позволи да го пипа, без да крещи.

Уплашеният му поглед не се откъсваше от нея, дебнеше, дебнеше да долови един единствен погрешен ход. Тя се усети, че го успокоява, че се опитва съвсем бавно да посегне към косата му, като му дава възможност да следи ръката ѝ инч по инч през цялото време, да види, че с нищо не го заплашва.

И успя за миг да го погали по косата.

Каза му:

— Ще трябва да ти покажа как да използваш тоалетната. Дали ще можеш да се научиш?

Говореше му тихичко, мило, знаеше, че то няма да разбере думите ѝ, но се надяваше, че ще откликне на спокойния ѝ тон.

Момченцето отново заизрича някаква фраза с цъкане в нея.

— Може ли да те хвана за ръката? — попита го тя.

Тя протегна своята и момченцето я погледна. Остави я така протегната и зачака. Ръчичката на момченцето запълзя към нейната.

— Ха така — каза му тя.

Ръчичката спря на един инч от нейната и неочаквано не му достигна смелост. То я отдръпна.

— Е — каза мис Фелоуз спокойно, — по-късно пак ще опитаме. Искаш ли да седнеш тук? — тя потупа с ръка дюшека на леглото.

Часовете минаваха бавно, а напредък почти не се забелязваше. Тя не успя нито с тоалетната, нито с леглото. Всъщност, след като започна да проявява явни признаци, че му се спи, детето легна на голия под, после с бързо движение се търкулна под леглото.

Тя се наведе да го погледне и очите му засвяткаха към нея, а езикът му отново зацъка.

— Добре — рече тя, — щом така се чувствуваш по-спокоен, спи си там.

Затвори вратата на спалнята и се оттегли на кушетката, поставена за нея в най-голямата стая. По нейно настояване над кушетката бяха опънали импровизиран балдахин.

„Тия глупави мъже“ — помисли си тя. — „ще трябва да сложат огледало в тази стая и по-голям скрин и отделна баня, ако смятат да ношувам тук.“

Не можеше да заспи. Усети, че напрегнато се вслушва не се ли чуват някакви звуци от съседната стая. То не може да излезе, нали така? Стените са отвесни и страшно високи — ами ако детето може да се катери като маймунка? Е, Хоскинс нали каза, че алармени приспособления има и отгоре.

Внезапно си помисли: Дали не е опасно? Опасно за живота?

Хоскинс, разбира се, имаше предвид друго. Нямахте да я остави тук сама, ако...

Помъчи се да се надсмее над себе си. Та детето е едва три-четиригодишно. Обаче не бе успяла да му изреже ноктите. Ако вземе да я нападне с нокти и зъби, докато е заспала...

Тя се задъха. Ама че нелепост, но все пак...

Заслуша се напрегнато до болка и този път чу звука.

Момченцето плачеше.

Не ревеше от страх или от гняв; не крещеше и не пищеше. Плачеше тихичко и това бяха сърцераздирателните хлипове на самотно-самотно дете.

Мис Фелоуз за пръв път си помисли с болка: „Горкичкото!“

Разбира се, то си е дете; какво значение има формата на главата му? То си е дете, което е осиротяло така, както никое друго дете никога досега не е осиротявало. Загубило е не само майка си и баща си, но и целия вид, към който принадлежи. Най-безчувствено са го изтръгнали от неговото време и сега то е единственото по рода си в света. Последното. Единственото.

Почувствува как жалостта към него расте едновременно със срама от собствената ѝ безчувственост. Стана от леглото и влезе в стаята при детето.

— Момченце! — повика го тя шепнешком. — Момченце!

Понечи да пъхне ръка под леглото, но се сети, че може да я ухапе и не го стори. Вместо това запали нощната лампа и премести леглото.

Горкичкото, беше се сгушило в ъгъла, свило колене чак до брадичката си, и я гледаше със замъглени от сълзи, тревожни очи.

На слабата светлина не личеше отблъскващата му външност.

— Горкото момченце — каза тя, — горкото дете.

Усети как се скова, като го погали по косата, после се отпусна.

— Горкото момченце. Може ли да те взема?

Тя седна на пода до него и бавно и ритмично го галеше по косата, по бузата, по ръката. Тихичко запя бавна нежна мелодия.

То вдигна глава и се загледа в устата ѝ на слабата светлина, сякаш се чудеше на звуците.

Тя успя да го придърпа по-близо, докато то слушаше. Бавно, лекичко се притисна до главата му отстрани, докато то я отпусна върху

рамото ѝ. Сложи ръка под краката му и с плавно леко движение го взе на скута си.

Продължи да пее, повтаряше все същото простичко стихче и се полюшваше напред-назад, напред-назад.

Детето спря да плаче и след малко по равното му дишане тя разбра, че е заспало.

Извънредно внимателно бутна леглото отново до стената и го сложи да легне. Зави го и го загледа. Лицето му бе толкова кротко и детско като спеше. Не е чак толкова важно, че е така грозно, наистина не е.

Тръгна да си излиза на пръсти, но си помисли:

„Ами ако се събуди?“

Върна се, известно време се бори със себе си, после въздъхна и полека си легна при детето.

Леглото беше много малко за нея. Беше ѝ тясно и неудобно, понеже нямаше балдахин, но ръчицата на детето се намери в нейната и тя някак си заспа в това положение.

Стресна се и се събуди с неудържимото желание да изпищи. Едва успя да го потисне, така че се чу някакво гъргорене. Момченцето я гледаше с широко отворени очи. Трябваше ѝ доста време да си припомни как си е легнала при него и сега полекичка, без да откъсва поглед от неговия, внимателно протегна крака си, докато опре в пода, после другия.

Хвърли бърз тревожен поглед към липсващия таван, после мускулите ѝ се напрегнаха в порив да хукне.

Но в същия миг късите пръстчета на момченцето се протегнаха и докоснаха устните ѝ. То каза нещо.

Тя потрепери от допира. Детето беше ужасно грозно на дневна светлина.

Момченцето пак заговори. Отвори уста и показа с ръце като че ли нещо излиза от нея.

Мис Фелоуз отгатна смисъла и попита с треперещ глас:

— Искаш да пея ли?

Детето не отговори, но я гледаше в устата.

Малко фалшиво от напрежение, мис Фелоуз подхвана песничката, която му бе пяла предната вечер и грозното момченце се

усмихна. То се полюшваше тромаво горе-долу в такт с музиката и издаваше тих клокочещ звук, в който се долавяха наченките на смях.

Мис Фелоуз мислено въздъхна. Музиката има свойството да смирива дивашките сърца. Може да помогне...

Каза му:

— Чакай малко. Нека се пооправя. Само за минутка. После ще ти приготвя закуска.

Действуваше бързо, защото непрекъснато съзнаваше, че няма таван. Момченцето си остана в леглото и я гледаше оттам, когато се покаже. Тогава тя му се усмихваше и му махваше с ръка. Накрая и то ѝ махна в отговор и тя почувствува, че е очарована от това.

После го попита:

— Искаш ли овесени ядки с мляко?

Приготвянето им ѝ отне съвсем малко време, след това му направи знак да се приближи.

Дали детето осмисли жеста ѝ или просто тръгна по посока на аромата, мис Фелоуз не разбра, но то стана от леглото.

Тя се опита да му покаже как се яде с лъжица, но то се дърпаше уплашено. („Има време“ — реши тя.) Съгласи се на компромис, като настоя детето да вдигне купичката с ръце. То го направи доста недодялано и оплеска всичко невероятно много, но все пак по-голямата част от храната попадна в стомаха му.

Този път тя се опита да го накара да пие млякото с чаша — момченцето захленчи, когато отворът се оказа много малък и то не можа да пъхне вътре цялото си лице. Тя хвана ръката му, затвори пръстите му около чашата, накара го да я наклони, притисна устата му към ръба ѝ.

И този път оплескаха всичко, но и този път по-голямата част от храната попадна в стомаха му, а на мацаници тя бе навикнала.

Банята, за нейна изненада и облекчение, се оказа нещо не чак толкова отчайващо. Детето разбра какво се иска от него.

Неочаквано за себе си тя започна да го гали по главата и да повтаря:

— Доброто ми момче, умното ми момче.

И за нейно огромно удоволствие, момченцето се усмихна.

„Когато се усмихне, е напълно поносим“ — помисли си тя. — „Наистина.“

По-късно през деня дойдоха господата от пресата.

Тя държеше момченцето на ръце и то се бе вкопчило отчаяно в нея, а отвъд отворената врата те снимаха с камерите. Суматохата изплаши детето и то се разплака, но мис Фелоуз можа да се оттегли и да отнесе момченцето в съседната стая едва десетина минути по-късно.

Появи се отново, пламнала от негодувание, излезе от апартамента (за пръв път от осемнадесет часа насам) и затвори вратата след себе си.

— Мисля, че ви стига толкова. Доста време ще ми трябва да го успокоя.

— Разбира се, разбира се — каза журналистът от „Таймс — Херълд“. — Само че той наистина ли е неандерталец или тук има някаква шашма?

— Уверявам ви — внезапно се обади гласът на Хоскинс някъде изотзад, — че няма никаква шашма. Детето е автентичен *Homo neanderthalensis*.

— Момче ли е или момиче.

— Момче — късо отвърна мис Фелоуз.

— Момче-маймуна — каза журналистът от „Нюз“. — Това си е. Момче-маймуна. Как се държи то, сестра?

— Държи се, както си се държи всяко момченце — отсече мис Фелоуз, подтикната към отбрана, — и не е момче-маймуна. Казва се... казва се Тимоти, Тими... и поведението му си е напълно нормално.

Името Тими бе избрала наслуки. Първото, което й хрумна.

— Тими, момчето-маймуна — каза човекът от „Нюз“ и, както се оказа впоследствие, „Тими, момчето-маймуна“ бе името, под което детето стана известно на цял свят.

Журналистът от „Глоуб“ се обърна към Хоскинс и запита:

— Док, какво възнамерявате да правите с момчето-маймуна?

Хоскинс сви рамене:

— Първоначалният ми план бе осъществен, когато доказах възможността да бъде доставено тук. Но антрополозите, предполагам, ще проявят голям интерес към него, както и физиолозите. Та нали разполагаме със същество, което тъкмо започва да се очовечава. Предполага се, че то ще ни даде възможност да научим много неща за себе си и за своите прадеди.

— Колко време ще го задържите?

— Докато дойде време, когато по-необходимо ще ни бъде заемащото от него пространство, отколкото самото то. Вероятно твърде продължителен период.

Човекът от „Нюз“ попита:

— Може ли да го изведете на открито, та да включим апаратурата за работа на открито и да стане номерът по така?

— Съжалявам, но детето не може да се изнася от „Стасис“.

— Какво представлява „Стасис“?

— А-а-х — Хоскин си позволи една от своите мимолетни усмивки. — Въпросът ви означава да се впусна в твърде дълги обяснения, господа. В „Стасис“ времето, такова, каквото го познаваме, не съществува. Тези помещения са разположени вътре в невидим мехур, който не е в точния смисъл на думата част от нашата вселена. Тъкмо по тази причина стана възможно детето да бъде изтръгнато от времето такова, каквото си беше.

— Ама почакайте — прекъсна го недоволно човекът от „Нюз“, — какви ни ги разправяте? Сестрата нали влиза и излиза от стаята.

— Както може да стори това и всеки от вас — деловито отвърна Хоскинс. — В такъв случай вие бихте се движили успоредно на силовите линии на времето и това няма да доведе до голям приток или загуба на енергия. Детето, обаче, е взето от далечното минало. То се е придвижило напречно на линиите и е придобило висок временен потенциал. Да го пренесем в своята вселена и в своето собствено време е необходима толкова много енергия, че това значи да излязат от строя всичките ни електропроводи до един и, по всяка вероятност, град Вашингтон да остане без никакво електричество. Наложил се да приберем вътре в помещенията останките от обкръжението на детето, донесени заедно с него, и ще трябва да ги изнасяме малко по малко.

Журналистите старателно записваха думите на Хоскинс, докато им обясняваше. Не че ги разбираха, а бяха сигурни, че и читателите нищо няма да разберат, но нали звучаха научнообразно, а това бе най-важното.

Журналистът от „Таймс — Херълд“ попита:

— Ще можем ли да Ви намерим за интервю по общонационалната телевизия довечера?

— Смятам, че да — незабавно отговори Хоскинс и всички си тръгнаха.

Мис Фелоуз дълго гледа след тях. И тя бе разбрала обясненията за „Стасис“ и силовите линии на времето не повече от журналистите, но едно й стана ясно. Затворничеството на Тими (внезапно се оказва, че тя мислено нарича момченцето Тими) е истинско, а не наложено от своеволието на Хоскинс. Явно бе невъзможно да го пуснат да излезе от „Стасис“ изобщо, когато и да е.

Горкото дете. Горкото дете.

Внезапно осъзна, че то плаче и се спусна да го утешава.

Мис Фелоуз нямаше възможност да види предаването с Хоскинс по общонационалната телевизионна мрежа и макар интервюто с него да бе излъчено навред по Земята и дори в изследователското селище на Луната, то не стигна до апартамента, в който живееха мис Фелоуз и грозното момченце.

Но той самият слезе при тях на другата сутрин, сияещ, радостен.

— Добре ли мина интервюто? — попита мис Фелоуз.

— Изключително добре. А как е... Тими?

Мис Фелоуз бе много доволна, че той го нарече така.

— Много е добре. Я ела тук, Тими, този чичко е добър, нищо лошо няма да ти направи.

Но Тими си остана в другата стая и иззад скриващата го врата се подаваше само една къдрица от сплъстената му коса и, от време навреме, крайчеца на някое око.

— Всъщност — каза мис Фелоуз, — той свиква удивително бързо. Доста интелигентен е.

— Учудва ли Ви това?

Тя се поколеба за миг, после отвърна:

— Да, учудва ме. Сигурно съм смятала, че е момче-маймуна.

— Е, момче-маймуна или не, но той ни направи голямо добро. Накара света да заговори за „Стасис инкорпорейтид“. Замогваме се, мис Фелоуз, замогваме се.

Изглежда имаше нужда да даде израз на своето ликуване пред някого, та макар и само пред мис Фелоуз.

— Така ли?

Остави го да говори.

Той пхна ръце в джобовете си и продължи:

— Вече десет години караме едва-едва, изцеждаме средства, откъдето завърнем — грош по грош. Трябваше фирмата да заложи на едно единствено ефектно зрелище. Или всичко, или нищо. Казвам фирмата — и го казвам съвсем сериозно. Този наш опит да доставим неандерталец погълна всеки цент, който можахме да вземем назаем или да откраднем; защото част от парите наистина бяха крадени — от други проекти, прехвърлихме ги към това без разрешение. Ако експериментът не бе успял, с мене щеше да е свършено.

Мис Фелоуз ненадейно попита:

— Затова ли няма тавани?

— А? — Хоскинс погледна нагоре.

— Нямахте ли пари за тавани?

— А-а. Ами това не бе единствената причина. Ние всъщност не знаехме предварително точно колко голям ще е неандерталецът. Ориентацията ни във времето е твърде приблизителна и той можеше да се окаже едър и свиреп. Можеше да се наложи да го усмиряваме от разстояние, като животно в клетка.

— Но тъй като не се оказа така, предполагам, че сега можете да поставите тавани.

— Сега — да. Сега разполагаме с много пари. Обещават ни средства откъде ли не. Това е просто чудесно, мис Фелоуз.

Широкото му лице светна от усмивка, която се задържа на него, а, когато си тръгна, като че ли и гърбът му се усмихваше.

Мис Фелоуз си помисли:

„Той е доста приятен човек, когато не е нащрек и когато забрави да изтъква, че е учен.“

За миг, без никаква определена причина, се запита дали е женен, после прогони тази мисъл, смутена сама от себе си.

— Тими — извика тя. — Ела тук, Тими.

През последвалите месеци мис Фелоуз започна да се чувства неделима част от „Стасис инкорпорейтид“. Дадоха ѝ отделен малък кабинет с табелка с името ѝ на вратата, кабинет, съвсем близко до къщичката за кукли — както продължаваше да нарича стасис-мехура с

Тими. Получи значително повишение на заплатата. Сложиха таван на къщичката за кукли; мебелировката бе допълнена и подобрена; направиха втора баня; въпреки всичко ѝ дадоха отделен апартамент на територията на института и понякога не оставаше нощем при Тими. Къщичката за кукли и апартамента имаха система за вътрешна връзка и Тими свикна да я използва.

Мис Фелоуз свикна с Тими. Дори престана да забелязва грозотата му. Един ден се хвана, че заглежда едно обикновено момченце на улицата и че издутото му чело и изпъкналата му брадичка ѝ се струват щръкнали и непривлекателни. Отърси се от това състояние с голямо усилие над себе си.

По-приятно ѝ бе да свикне с посещенията на Хоскинс от време на време. Явно бе, че му е добре да се изтръгне от все по-големите изисквания на ролята си на ръководител на „Стасис инкорпорейтид“ и че проявява емоционална заинтересуваност към детето, от което е започнало всичко, но на мис Фелоуз ѝ се струваше, че същевременно му доставя удоволствие да разговаря с нея.

(Беше научила и някои факти за Хоскинс. Разработил бе методиката за анализ на отразения проникващ в миналото мезонен лъч; разработил бе и методиката за създаване на стасис-пространството; студенината му не бе нищо друго освен стремеж да прикрие добротата си; и, а да, *беше* женен.)

Онова, с което мис Фелоуз *не можеше* да свикне, бе фактът, че участва в научен експеримент. Колкото и да се сдържаше, чувствуваше се лично засегната до такава степен, че често се караше с физиолозите.

Веднъж Хоскинс слезе долу и я завари обзета от горещото желание да убива. Те нямат право, нямат *право*... Даже и да е неандерталче, то не е животно.

Гледаше след тях в сяпа ярост; гледаше през отворената врата и слушаше хлипанията на Тими, когато забеляза, че пред нея се е изправил Хоскинс. Може да е стоял така няколко минути.

— Може ли да вляза? — попита той.

Тя кимна отсечено, после забърза към Тими, който се вкопчи в нея и обви тялото ѝ с кривите си крачета — все така тънички, толкова тънички.

Хоскинс погледа малко, после каза мрачно:

— Изглежда ми доста нещастен.

— Че как няма да е — отвърна мис Фелоуз. — Всеки ден го мъчат с кръвните си картини и сонди. Държат го на какви ли не диети, които и за прасе не стават.

— Тези неща не могат да се изпитват върху човек, нали знаете.

— И върху Тими не могат да се изпитват. Настоявам, доктор Хоскинс. Казахте, че идването на Тими е накарало света да заговори за „Стасис инкорпорейтид“. Ако изпитвате каквато и да е благодарност заради това, *трябва* да ги пропъдите от нещастното създание, поне докато порасне толкова, че да разбира малко повече. След всеки тежък сеанс при тях детето сънува кошмари и не може да спи. Сега Ви предупреждавам — яростта ѝ внезапно достигна връхната си точка — няма да ги пускам повече тук.

(Осъзна, че бе изкрещяла последните думи, но другояче не можеше.)

Добави вече по-кратко:

— Знам, че е неандерталче, но има много неща, свързани с неандерталците, които ние недооценяваме. Прегледах литературата за тях. Имали са своя култура. Някои от най-големите човешки изобретения са възникнали по време на неандерталците. Например опитомяването на животните, колелото; различни начини да се шлифова камъкът. Имали са дори и духовен живот. Погребвали са умрелите и заедно с телата заравяли и принадлежностите им, което показва, че са вярвали в живот след смъртта. А това означава, че са имали религия. Нима тези неща не значат, че Тими има право на човешко отношение?

Тя леко потупа момченцето по задничето и го прати да си играе в детската стая. Като се отвори вратата, Хоскинс се позасмя на многобройните играчки, които се виждаха.

Мис Фелоуз се заоправдава:

— Горкото дете заслужава играчки. Само тях си има и си ги е заслужило заради мъките, на които е подложено.

— Не, не. Аз не възразявам, уверявам Ви. Само си помислих колко сте се променила в сравнение с първия ден, когато здравата ми се разсърдихте, че съм Ви натрапил неандерталче.

— Сигурно не съм... — тихо заговори мис Фелоуз и млъкна.

Хоскинс смени темата:

— На колко години смятате, че е той, мис Фелоуз?

— Не мога да Ви кажа, понеже не знам как се развиват неандерталците — отвърна тя. — Ако се съди по ръста му, ще каже човек, че е само на три години, но неандерталците по начало са по-дребни, пък и при всичките тези опити, които вършат с него, той вероятно и не расте. Ако се съди по това как учи английски обаче, бих казала, че отдавна е навършил четири години.

— Сериозно? Не помня в докладите Ви да се споменава нещо относно овладяването на английски език.

— Не иска да говори с никой друг освен с мене. Поне засега. Ужасно се бои от другите и то не е за чудене. Но знае как да си поиска определена храна, всъщност знае как да си поиска каквото и да е; и разбира почти всичко, което казвам. Естествено — тя го погледна хитро, като се опитваше да прецени дали сега му е времето, — развитието му може и да не продължи.

— Защо не?

— Всяко дете има нужда от стимули, а това тук живее напълно изолирано от света. Правя, каквото мога, но аз не съм непрекъснато при него, а и онова, от което се нуждае детето, не се изчерпва с мене. Искам да кажа, доктор Хоскинс, че той има нужда от друго момченце, с което да си играе.

Хоскинс кимна бавно:

— За нещастие, детето е единствено, нали така? Горкото.

Мис Фелоуз веднага почувствува топлина към него.

— Нали Ви е симпатичен Тими, нали? — попита тя.

Толкова бе хубаво, че и друг някой изпитва същото.

— О, да — отговори Хоскинс и, както бе свалил защитната си броня, тя долови умората в очите му.

Мис Фелоуз се отказа от плановете си незабавно да постигне целта си. И каза наистина загрижена:

— Изглеждате изморен, доктор Хоскинс.

— Така ли, мис Фелоуз? В такъв случай ще трябва да се поупражнявам да изглеждам по-жизнерадостен.

— Предполагам, че „Стасис инкорпорейтид“ е отрупана с работа, а следователно и Вие също.

Хоскинс сви рамене:

— Правилно предполагате. Еднакво внимание отделяме на животни, растения и минерали. Всъщност предполагам, че изобщо не сте видяла нашите колекции.

— Наистина не съм. Но не защото не се интересувам от тях. А просто защото бях толкова заета.

— Е, в момента не сте чак толкова заета — каза той, поддал се на моментен импулс. — Ще се отбия да Ви взема утре в единадесет и лично ще Ви разведа. Какво ще кажете?

Тя се усмихна щастливо:

— С най-голямо удоволствие.

Той кимна, също се усмихна и си тръгна.

През останалата част от деня мис Фелоуз от време на време си тананикаше. Всъщност... разбира се, нелепо бе да се мисли така... но всъщност това бе почти като... като да са си определили среща.

На другия ден той дойде съвсем навреме, усмихнат и мил. Тя бе сменила сестринската си престилка с рокля. Рокля с много строга кройка естествено, но толкова женствена не се бе чувствувала от години.

Направи ѝ сковано-официален комплимент за външността и тя го прие със също такава официална изисканост. Наистина чудесно начало, помисли си. После ѝ хрумна още една мисъл — начало на какво?

Заглуши ги, като се разбърза да каже довиждане на Тими и да го увери, че ще се върне скоро. Провери дали той знае какво има за обед и къде е обедът.

Хоскинс я заведе в новото крило, където никога досега не бе ходила. Още се чувствуваше мирисът на ново и се раздаваха приглушени звуци от строителство, което недвусмислено показваше, че продължават да разширяват тази част на сградата.

— Животни, растения и минерали — каза Хоскинс както и предишния ден. — Точно тук са животните, най-ефектните ни експонати.

Пространството бе разделено на многобройни стаички и всяка от тях представляваше отделно стасис-мехурче. Хоскинс я заведе пред наблюдателното прозорче в една от тях и тя надникна вътре. Онова,

което видя, най-напред ѝ заприлича на пиле, покрито с люспи и с опашка. То препускаше върху два тънки крака, тичаше от стена до стена, а неголямата му птича глава, върху която стърчеше костен ръб като гребена на петел, се озърташе насам-натам. Лапите на малките му предни крайници непрекъснато се свиваха и отпускаха.

— Това е нашият динозавър — поясни Хоскинс. — Имаме го вече месеци наред. Не знам кога ще можем да се откажем от него.

— Динозавър?

— Гигант ли очаквахте?

На бузите ѝ се появиха трапчинки:

— Като повечето хора, предполагам. Знам, че някои са малки.

— Не сме искали по-голям от този, повярвайте ми. Обикновено го изследват, но сега, изглежда, е в почивка. Открихме някои интересни неща. Например не е изцяло студенокръвен. Притежава несъвършена способност да поддържа температурата си по-висока от тази на обкръжаващата го среда. За нещастие е мъжки. Още от момента, когато го доставихме, се стремим да фиксираме връзката върху друг, който да е женски, но засега не ни върви.

— Защо женски?

Той я погледна развеселен:

— За да имаме поне известен шанс да получим оплодени яйца и малки динозавърчета.

— Естествено.

Заведе я в раздела с трилобитите.

— Това е професор Дуейн от Вашингтонския университет — обясни той. — Специалист по радиохимия. Ако не греша, той определя съотношението на изотопите на кислорода във водата.

— Защо?

— Това е праисторическа вода, най-малко от преди половин билион години. Съотношението на изотопите показва температурата на океана по онова време. Точно този професор не се интересува от трилобитите, но мнозина други се занимават предимно с дисекцията им. Те са щастливи, защото имат нужда единствено от скалпел и микроскоп. А Дуейн е принуден да ползува маспектроскоп винаги, когато провежда експеримент.

— Но защо? Не може ли...

— Не, не може. Не може да изнесе отвътре нищо, доколкото това зависи от нас.

Имаше представители на древния растителен свят. Тук бяха растителният и минералният отдел. И всеки експонат си имаше свой изследовател. Тук бе като музей, оживял музей, център, в който кипят научни изследвания.

— И вие носите отговорността за всичко това, доктор Хоскинс?

— Само непряко, мис Фелоуз. Имам си подчинени, слава богу. Аз самият се интересувам изключително от теоретичните аспекти на проблема: естеството на времето, методите на мезонна интертемпорална ориентация и тъй нататък. Бих заменил всичко това срещу една методика за откриване на обекти, отдалечени във времето на не повече от десет хиляди години. Ако можем да се доберем до историческо време...

Прекъсна го някаква врява — край една от стаичките в другия край се извисяваше тънък свадлив глас. Хоскинс се намръщи, припряно измърмори „извинете ме“ и бързо се отдалечи.

Мис Фелоуз го последва.

Един възрастен човек с рядка брадичка и зачервено лице говореше:

— Не съм приключил с много важни аспекти на изследването си. Не разбирате ли?

Един техник с престилка с втъкан монограм SI, означаващ „Стасис инкорпорейтид“, се обади:

— Доктор Хоскинс, още отначало бе уговорено с професор Адемовски, че експонатът ще остане тук само две седмици.

— Тогава не знаех колко време ще ми отнемат изследванията. Не съм пророк — извика Адемовски разгорещен.

— Сам разбирате, професоре — отвърна доктор Хоскинс, — че разполагаме с ограничено пространство; налага се да сменяме експонатите. Това парче халкопирит трябва да бъде върнато обратно; други хора чакат следващия експеримент.

— Тогава защо да не си го взема? Нека го изнеса оттам.

— Знаете, че не можете да го вземете.

— Парче халкопирит, едно мизерно петкилограмово парче? Защо не?

— Не можем да си позволим разхода на енергия — рязко отговори Хоскинс — Знаете го много добре.

Техникът го прекъсна:

— Работата е там, доктор Хоскинс, че той се опита да извади камъка в разрез с правилника и аз едва не пробих стасис-мехура, докато той бе вътре, без да зная, че е там.

Настъпи кратка тишина, после доктор Хоскинс налетя върху учения с някаква студена учтивост:

— Така ли е, професоре?

Професор Адемовски се прокашли:

— Не виждах нищо лошо...

Хоскинс посегна към някакъв шнур, който висеше на височина един човешки ръст вън от въпросното помещение с експоната. Дръпна го.

Мис Фелоуз, която надничаше вътре и гледаше съвсем невзрачното парче камък, станало причина за разпратата, шумно си пое въздух, като видя как то престана да съществува. Помещението бе празно.

— Професоре, вашето разрешение да извършвате изследвания в „Стасис“ ще бъде анулирано завинаги. Съжалявам.

— Но почакайте...

— Съжалявам. Вие нарушихте една от най-строгите забрани.

— Ще се оплача пред Международната асоциация...

— Оплаквайте се. Ще се уверите, че в случай като този никой не може да ми повлияе.

Нарочно обърна гръб на професора, остави го да си протестира и попита мис Фелоуз, с лице все още пребеляло от гняв:

— Бихте ли обядвали с мен, мис Фелоуз?

Заведе я в ресторанта, в малкото отделение, предназначено за администрацията. Поздрави останалите и запозна мис Фелоуз съвсем неспринудено, макар че тя самата страхотно се притесняваше.

„Какво ли си мислят?“ — питаше се тя и отчаяно се мъчеше да изглежда делова.

— Често ли имате подобни неприятности, доктор Хоскинс? — попита тя. — Имам предвид такива, като тази с професора преди

малко?

Взе вилицата в ръка и започна да яде.

— Не — натъртено отговори Хоскинс. — За пръв път беше. Разбира се, често ми се налага да убеждавам някого да не изнася експонати, но това бе първият опит наистина да се предприеме такова нещо.

— Спомням си, веднъж говорехте за енергията, която ще бъде погълната в такива случаи.

— Точно така. Естествено, стараем се да компенсираме. Случват се и непредвидени неща и с тази цел разполагаме със специални енергийни източници, които да покрият разхода на енергия при случайно изнасяне на материя от стасис-мехурите, което обаче не значи, че сме съгласни за половин секунда да загубим целогодишен запас енергия или че можем да си го позволим, без плановите за бъдещото ни развитие да изостанат с години. Освен това, представете си, професорът е бил вътре, когато е трябвало стасис-мехурът да бъде пробит.

— Какво щеше стане, ако той беше вътре?

— Ами правили сме експерименти с неодушевени предмети и с мишки — изчезват. По всяка вероятност са били пренесени назад във времето, отнесени, така да се каже, от силата на привличане на обекта, който в дадения момент се устремява отново към своето време. Поради тази причина се налага отвътре в стасис-мехура да се закрепват предметите, които не искаме да бъдат отнесени, а тази процедура е сложна. Професорът нямаше да е закрепен и щеше да се намери в плиоцена в момента, когато освободихме камъка — като се прибавят естествено двете седмици, през които е бил тук, в настоящето.

— Щеше да бъде ужасно.

— Не заради професора, уверявам ви. Щом е бил дотолкова глупав да извърши онова, което е извършил, така му се пада. Но представете си въздействието върху обществеността, ако този факт станеше известен. Стига само хората да разберат какви опасности крие дейността ни и всички средства ще секнат ей така. — Той щракна с пръсти и намусено започна да побутва храната.

— Не бихте ли могли да го върнете? Така, както най-напред сте доставили камъка? — попита мис Фелоуз.

— Не, защото след като предметът веднъж е върнат, първоначалната връзка се прекъсва, освен ако съзнателно целим да я закрепим, а в случая нямахме причина за това. И поначало нямаме. Да намерим професора отново, би означавало повторно да нагласим строго определената връзка, а то е все едно да хвърлим въдица в океанската бездна с цел да измъкнем даден екземпляр. Боже мой, като си помисля само какви предпазни мерки вземаме да предотвратим нежелателни случаи, полудявам. Всеки отделен стасис-възел е снабден със собствено пробивно устройство. Понеже всеки от възлите притежава своя отделна фиксационна връзка, трябва да може и да се ликвидира поотделно. Конструкцията на пробивните устройства обаче е такава, че всяко от тях винаги се задействува едва в последния момент. При това погрижили сме се устройството да не може да се задействува, освен като се дръпне шнур, нарочно изведен вън от стасис-мехура. Издърпва се посредством механично въздействие, което изисква голямо усилие и не е възможно да се предизвика случайно.

— Но не се ли... не се ли променя историята, като се изземат и връщат обекти във времето — попита мис Фелоуз.

Хоскинс сви рамене.

— На теория — да, а всъщност, освен в изключителни случаи — не. Ние непрекъснато освобождаваме обекти от стасис-възлите. Молекули въздух. Бактерии. Прах. Около десет процента от изразходваната от нас енергия отива за покриване на незначителни загуби от този род. Но дори и придвижването на големи предмети във времето предизвиква промени, които заглъхват. Да речем парчето халкопирит от плиоцена. Поради двуседмичното му отсъствие някое насекомо не е намерило подслона, който иначе щеше да намери, и е било убито. Това би могло да стане причина за цяла поредица промени, но математическите проучвания на „Стасис“ показват, че те образуват низходяща редица. С течение на времето количеството на промените намалява и постепенно нещата придобиват пак предишния си вид.

— Искате да кажете, че действителността се лекува сама?

— Да, може да се каже така. Извлечем ли от времето човек, или пък го отпратим обратно — раната става по-голяма. Ако се отнася за обикновен индивид, и такава рана нараства сама. Разбира се, не са един и двама онези, които непрекъснато ни пишат и искат да доставим в настоящето ту Абрахам Линкълн, ту Мохамед, ту Ленин. Такова нещо,

разбира се, не бива да се прави. Дори и да можехме да ги открием, промените в действителността, предизвикани от това, че ще отнемем един от създателите на човешката история, ще бъдат твърде големи, за да се заличат. Съществуват възможности да се изчисли кога има вероятност дадена промяна да е прекалено голяма и тогава дори и не се доближаваме до подобна граница.

— В такъв случай Тими... — започна мис Фелоуз.

— Не, той изобщо не представлява проблем в това отношение. Няма опасност за действителността. Но... — Той й хвърли бърз остър поглед, после продължи. — Няма значение. Вчера казахте, че Тими има нужда от компания.

— Да — усмихна се мис Фелоуз възрадвана. — Мислех, че не сте обърнали внимание.

— Разбира се, че обърнах. Привързан съм към това дете. Ценя чувствата ви към него и се почувствувах задължен да ви обясня нещата. Сега вече ви обясних, разбрахте с какво се занимаваме, станаха ви донякъде ясни трудностите, свързани с това, така че разбирате защо и при най-добро желание не можем да предоставим на Тими компания.

— Не можете? — попита мис Фелоуз внезапно уплашена.

— Но нали току-що ви обясних. Изобщо не бихме могли да се надяваме да попаднем на друго неандерталче на неговата възраст, освен ако имаме невероятен късмет; пък и да можехме, нямаше да е редно да увеличаваме риска, като доставим в „Стасис“ още едно човешко същество.

Мис Фелоуз остави лъжицата и енергично го прекъсна:

— Но, доктор Хоскинс, аз съвсем нямах предвид това. Не съм ви искала да доставите в настоящето друго неандерталче. Зная, че е невъзможно. Но не е невъзможно да доведете друго дете да си играят с Тими.

Хоскинс я загледа загрижено:

— *Човешко дете?*

— *Друго дете* — натърти мис Фелоуз вече съвсем враждебно. — Тими си е човек.

— И през ум не ми минава такова нещо.

— Защо не? Защо да не можете? Какво лошо има в това хрумване? Изтръгнахте детето от времето и го направихте затворник

завинаги. Нима не му дължите нещичко? Доктор Хоскинс, ако на този свят има човек, който да е баща на това дете във всякакъв друг смисъл освен в биологичния, това сте вие. Защо да не можете да сторите за него нещо толкова дребно?

— Негов *баща*? — рече Хоскинс. Той се изправи малко неуверено на крака. — Мис Фелоуз, трябва вече да тръгваме, ако не възразявате.

Върнаха се в къщичката за кукли в пълно мълчание, което никой от тях не наруши.

Мина доста време, преди тя да види Хоскинс отново, като се изключи фактът, че от време на време се разминаваха из института. Понякога тя съжаляваше за това, друг път, когато Тими бе по-оклюмал от обикновено или когато с часове стоеше безмълвен до прозореца, от който не се виждаше почти нищо, тя си мислеше свирепо: „*Глупав човек!*“

С всеки изминал ден говорът на Тими ставаше все по-хубав и ясен. Но и до края в него се долавяше известна мекота и непрецизност, които мис Фелоуз намираще много мили. Когато бе възбуден, той пак започваше да цъка с език, но това се случваше все по-рядко. Вероятно вече започваше да забравя времето, преди да попадне тук, освен в сънищата си.

Колкото повече растеше детето, интересът на физиолозите към него намаляваше, но нарастваше този на психолозите. Мис Фелоуз се питаше дали новата група учени не ѝ е още по-несимпатична от предишната. Свърши се с иглите, с инжекциите, с изследването на всевъзможни секрети, със специалните диети. Но сега караха Тими да преодолява препятствия, за да се добере до храна и вода. Трябваше да повдига дъски, да мести пръчки, да дърпа въженца. А слабите удари с електрически ток го разплакваха и подлудяваха мис Фелоуз.

Не искаше да се обръща към Хоскинс, не искаше да става нужда да ходи при него, защото всеки път, когато се сетеше за него, представяше си лицето му от последния път по време на обета, и си казваше: „*Глупав, глупав човек.*“

После един ден гласът на Хоскинс се чу неочаквано пред вратата на къщичката за кукли:

— Мис Фелоуз?

Тя излезе, излъчвайки студенина, приглади сестринската си престилка, после спря смутена, намерила се в присъствието на една бледа, стройна жена, средна на ръст. Светлата ѝ коса и кожа създаваха впечатление за крехкост. Зад нея, вкопчило се в полата ѝ, стоеше четиригодишно кръглолико дете с големи очи.

— Мила, това е мис Фелоуз, сестрата, която се грижи за момчето. Мис Фелоуз, това е жена ми — каза той.

(Такава ли била жена му? Не беше каквато си я бе представляла мис Фелоуз. Но защо пък не? Хора като Хоскинс избират такива хилави същества, за да изпъкнат самите те. Е, щом така предпочита...)

Тя направи усилие над себе си и поздрави деловито:

— Добър ден, мисис Хоскинс. Това ваше... ваше момченце ли е?

(Гледай ти изненада. Беше си представляла Хоскинс като съпруг, но не и като баща, освен, разбира се... Внезапно срещна строгия поглед на Хоскинс и се изчерви.)

— Да, това е моето момченце Джери — отвърна той. — Кажете добър ден на мис Фелоуз, Джери.

(Дали беше наблегнал на думата „това“ съвсем леко? Дали иска да ѝ каже, че *това* е неговият син, а не...)

Джери се дръпна малко по-към гънките на полата на майка си и измънка „добър ден“. Очите на мисис Хоскинс надничаха в стаята през раменете на мис Фелоуз, търсеха нещо.

— Е, хайде да влизаме — каза Хоскинс. — Ела, мила. На прага се чувства леко неразположение, но после минава.

— И Джери ли искате да влезе? — попита мис Фелоуз.

— Разбира се. Той ще бъде другарче на Тими. Нали казахте че Тими има нужда от другарче. Или сте забравили?

— Но... — Тя го погледна учудено, омаяна до крайност. — *Вашето* момченце?

— Че кое друго иначе? — отвърна по-сладливо. — Нали тъкмо това искате. Хайде влизай, мила. Хайде влизай.

Мисис Хоскинс с явно усилие взе Джери на ръце и колебливо претъпи прага. В същия миг Джери се сви, усещането му бе неприятно.

Мисис Хоскинс попита с тънък глас:

— Тук ли е онова същество? Не го виждам.

Мис Фелоуз извика:

— Тими. Излез.

Тими надникна иззад крайчеца на вратата, зяпнал момченцето, което му бе дошло на гости. Мускулите по ръцете на мисис Хоскинс видимо се издуха.

— Джерълд, сигурен ли си, че е безопасно? — попита тя мъжа си.

Мис Фелоуз отговори веднага:

— Ако имате предвид дали Тими е безопасен, ама разбира се. Той е кротко дете.

— Но той е ди... дивак.

(Приказките за момчето маймуна от вестниците!)

Мис Фелоуз отговори натъртено.

— Той не е дивак. Той е точно толкова мирен и разумен, колкото може да се очаква от едно дете на пет години и половина. Много великодушно от ваша страна, мисис Хоскинс, да се съгласите да пуснете момченцето си да си играят с Тими, но моля ви, недейте да се страхувате.

— Не съм чак толкова сигурна, че съм съгласна — отвърна мисис Хоскинс поразгорещена.

— Нали се разбрахме, мила — каза Хоскинс. — Хайде да не почваме пак да спорим. Пусни Джери.

Мисис Хоскинс се подчини и момченцето се сгуши в нея, вторачило се в двете очи, които на свой ред го бяха зяпнали от съседната стая.

— Ела тук, Тими — повика го мис Фелоуз. — Не се бой.

Тими полекичка пристъпи в стаята. Хоскинс се наведе и разтвори пръстчетата на Джери да пуснат полата на майка му:

— Дръпни се, мила. Остави децата.

Малчуганите стояха един срещу друг. Макар и по-малък, Джери все пак бе с един инч по-висок и редом с неговата изправена стойка и високо вдигната глава с правилни пропорции уродливостта на Тими внезапно изпъкна както през първите дни.

Устните на мис Фелоуз затрепериха.

Неандерталчето заговори първо с детски сопран:

— Как се казваш?

И Тими неочаквано издаде лицето си напред, сякаш за да разгледа по-отблизо чертите на другото дете.

Стреснат, Джери го блъсна силно и Тими се търкулна. И двамата заплакаха високо и мисис Хоскинс грабна детето си, а мис Фелоуз, пламнала от сподавен гняв, взе Тими на ръце и го зауспокоява.

— Те просто инстинктивно не си допадат — каза мисис Хоскинс.

— Не по-инстинктивно — уморено отвърна мъжът ѝ — от които и да е две деца. А сега пусни Джери и го остави да свикне с обстановката. Всъщност по-добре е ние да излезем. Мис Фелоуз след малко ще дойде с Джери в кабинета ми и аз ще пратя някой да го доведе в къщи.

Следващия час двете деца прекараха много притеснени едно от друго. Джери плачеше за майка си, удряше мис Фелоуз и най-сетне се залъга с една захарна пръчка. Тими заблиза друга и когато изтече един час, мис Фелоуз успя да ги придума да играят с едни и същи кубчета, макар и в противоположните краища на стаята.

Тя бе благодарна на Хоскинс едва ли не до сълзи, когато му доведе Джери.

Чудеше се как да му благодари, но се почувствува скована от официалността му. Навярно не можеше да ѝ прости, че го бе накарала да се чувствува жесток баща. Навярно фактът, че доведе детето си, в крайна сметка бе опит да докаже както че е грижовен баща на Тими, така и че изобщо не му е баща. И двете едновременно!

Тъй че тя можа да каже само:

— Благодаря ви. Благодаря ви много.

А той можа да каже само:

— Моля. Няма защо.

Това стана нещо обичайно. Два пъти седмично довеждаха Джери да играят по един, а по-късно и по два часа. Двете деца научиха имената и привичките си и си играеха заедно.

И все пак след първия прилив на благодарност мис Фелоуз усети, че Джери не ѝ е симпатичен. Бе по-едър и по-тежък, водеше във всичко и неизменно отреждаше на Тими второстепенна роля. Помагаше ѝ да се примирява със ситуацията единствено фактът, че въпреки

затрудненията Тими с все по-голяма радост очакваше периодичната поява на своето другарче.

„Нали си няма нищо друго“ — жалеше го тя мълком.

А веднъж, като ги гледаше, си помисли:

„Двете деца на Хоскинс — едното от жена му, а другото от «Стасис».“

А пък тя самата...

„Боже мой — мислеше си тя, притиснала слепоочията си с юмруци, засрамена, — та аз ревнувам!“

— Мис Фелоуз — попита Тими (предпазливо тя не му разрешаваше да я нарича другояче), — кога ще тръгна на училище?

Тя сведе поглед към тези жадни кафяви очи, вдигнати към нейните, и ласкаво прекара ръка през гъстата му къдрава коса. Това бе най-раздърпаната част от външността му, защото го бе подстригвала сама, докато той се въртеше под ножиците. Не се бе обърнала за помощ към професионалист, понеже самото неумело подстригване прикриваше полегатата предна част на черепа и издадената му задна част.

— Откъде знаеш за училището? — попита го тя.

— Джери ходи на училище. Дет-ска-гра-ди-на — старателно произнесе той. — Той ходи на много места. Навън. Кога ще мога да излизам навън, мис Фелоуз?

Лека болка зачегърта сърцето на мис Фелоуз. Ясно й бе, разбира се, че няма как да избегне Тими да научава все повече и повече за външния свят, в който той никога няма да бъде допуснат.

Тя попита, като се мъчеше да изглежда весела:

— Ама какво ще правиш в детската градина, Тими?

— Джери казва, че играят на разни игри и че имат ленти с картинки. Казва, че има много деца. Той казва... казва... — Замисли се, после тържествено вдигна двете си ръчички с разперени пръстчета. — Казва, че ей толкова много.

Мис Фелоуз отвърна:

— Ти искаш ли ленти с картинки? Аз ще ти донеса ленти с картинки. Много хубави. И ленти с песнички.

И Тими временно се успокои.

Той разглеждаше филмчетата, когато Джери го нямаше, а мис Фелоуз с часове му четеше от обикновени книжки.

Дори и в най-простичкия разказ имаше толкова много неща за обясняване, толкова много неща, които се намираха извън границите на трите стаи. Сега, когато го запознаваха с външния свят, Тими започна да сънува по-често.

Сънищата му бяха все едни и същи, все за „навън“. Запъвайки се, той се опитваше да ги опише на мис Фелоуз. В сънищата си той се оказваше навън — празно „навън“, но много обширно, с деца и чудати неописуеми предмети, полуусвоени от мисълта му, дошли от полуразбрани книжни описания или от далечни полузабравени неандерталски спомени.

Но децата и предметите не му обръщаха внимание и макар че бе наред света, той не бе част от него, а бе все така сам, сякаш пак си бе в стаята — и се събуждаше с плач.

Мис Фелоуз се стараяше да приеме сънищата му на шега, но през някои нощи, прекарани в нейния апартамент, и тя плачеше.

Един ден, като му четеше, Тими пхна ръка под брадичката ѝ и леко я повдигна, така че очите ѝ престанаха да виждат книгата и срещнаха неговите.

— Откъде знаете какво да казвате, мис Фелоуз? — попита той.

— Виждаш ли тези знаци? Те ми показват какво да казвам. Тези знаци образуват думите — отвърна тя.

Той ги заразглежда дълго и любопитно, като взе книгата от ръцете ѝ.

— Някои от тези знаци са еднакви.

Тя се засмя от радост при тази проява на проникателност и отговори:

— Да, еднакви са. Искаш ли да ти покажа как се правят тези знаци?

— Добре. Хубава игра ще бъде.

Не се сети, че той може да се научи да чете. Чак до момента, когато започна да ѝ чете от една книжка, не се бе досетила, че той

може да се научи да чете.

После, седмици по-късно, непостижимостта на случилото се я порази. Тими седеше в скута ѝ и четеше напечатаното в една книжка дума по дума, четеше ѝ. Той ѝ четеше!

Тя се изправи на крака поразена и каза:

— Знаеш ли какво, Тими, ще се върна след малко. Трябва да ида при доктор Хоскинс.

Изпаднала бе едва ли не в безумие, струваше ѝ се, че може да се противодействува на нещастieto на Тими. Щом Тими че може да излезе и да отиде при света, тогава нека светът бъде донесен в тези стаи при Тими — целият свят в книги, филми и звуци. Той трябва да получи образование, както заслужават способностите му. Светът му дължи поне толкова.

Завари Хоскинс в настроение, странно съответстващо на нейното собствено — някакво ликуване и екстаз. В кабинета му бе необикновено оживено и тя отначало реши, че няма да може да говори с него, докато стоеше смутена в преддверието.

Но той я видя и по широкото му лице се разля усмивка:

— Мис Фелоуз, заповядайте.

Той бързо заговори в микрофона на системата за вътрешна връзка, после я изключи.

— Чухте ли вече? Не, разбира се, не сте. Успяхме. Наистина успяхме. Постигнахме интертемпорална ориентация на близко разстояние.

— Искате да кажете — тя се помъчи за момент да откъсне мислите си от своята собствена хубава новина, — че можете да доставите в настоящето човек от историческо време?

— Точно това искам да кажа. Сега в момента имаме връзка, закрепена към индивид от четиринадесети век. Представете си! Представете си! Ако знаехте само с каква радост ще се откажа от безкрайното съсредоточаване върху мезозоя и ще заменя палеонтолозите с историци... Но очевидно има нещо, което вие желаете да ми кажете, а? Ами хайде де, хайде. Намирате ме в добро настроение. Ще получите всичко каквото искате.

Мис Фелоуз се усмихна:

— Радвам се. Защото се питам дали не можем да организираме някаква система за обучение на Тими.

— Обучение? По какво?

— Ами по всичко. Училище. Така че да има възможност да учи.

— Но в състояние ли е той да учи?

— Разбира се, той вече учи. Може да чете. Толкова успях да го науча и сама.

Хоскинс седеше насреща ѝ сякаш изведнъж посърнал.

— Не зная, мис Фелоуз.

— Но вие току-що казахте, че всичко, което поискам... — започна тя.

— Зная, а не биваше. Нали разбирате, мис Фелоуз, убеден съм, давате си сметка, че не можем до безкрай да продължаваме експеримента Тими.

Тя се вторачи в него, обхваната от внезапен ужас, без наистина да осъзнава какво ѝ бе казал. Как да се разбира „не можем да продължаваме“? Ненадеен мъчителен проблясък на паметта ѝ припомни професор Адемовски и неговия минерал, който му бе отнет след двуседмичен престой.

— Но вие говорите за дете. Не за някакъв камък...

Доктор Хоскинс отвърна гузно:

— Дори и на едно дете не бива да се придава прекомерно значение, мис Фелоуз. Сега, когато очакваме индивиди от историческо време, ще имаме нужда от стасис-пространство, цялото, с което разполагаме.

Тя не можа да схване.

— Но вие не можете... Тими... Тими...

— Вижте, мис Фелоуз, моля ви, не се вълнувайте. Тими няма да изчезне веднага, може би още месеци наред. А междувременно ще направим каквото можем.

Тя продължаваше да се взира в него.

— Какво ще пиете, мис Фелоуз?

— Не — прошепна тя. — Нищо не искам.

Като в някакъв кошмар стана и си тръгна.

„Тими — помисли си тя, — ти няма да умреш. Няма да умреш.“

Лесно бе да се уловиш в мисълта, че Тими не бива да умира, но как да стане това. През първите седмици мис Фелоуз се бе вкопчила

единствено в надеждата, че опитът да се достави човек от четиринадесети век ще се провали напълно. Може теорията на Хоскинс да е погрешна или нещо да не достига за практическото изпълнение. И тогава нещата ще си останат както преди.

Естествено останалият свят не споделяше тази надежда и напук на всякаква логика мис Фелоуз мразеше света заради това. Проектът „Средновековие“ достигна върхната си точка на своята нажежена до бяло реклама. Пресата и обществеността бяха зажаждали за такова нещо. Някой камък или дребна риба в повече никак не ги вълнуваха. Ала това бе съвсем друга работа.

Исторически човек, възрастен човек, който говори познат език, човек, който може да разтвори пред учените нова страница в историята.

Решителният миг приближаваше и този път и дума не можеше да става за трима зрители на балкон. Този път щеше да гледа целият свят. Този път техниците от „Стасис инкорпорейтид“ щяха да се представят, кажи-речи, пред цялото човечество.

Самата мис Фелоуз просто бе подивяла от напрежение. Когато малкият Джери Хоскинс се яви да си играят с Тими според уговорката, тя едва го позна. Не чакаше него.

(Секретарката, която го доведе, побърза да си тръгне, като едва-едва кимна на мис Фелоуз. Хукна да си осигурява хубаво място, от което да гледа кулминацията на проекта „Средновековие“. Пък и самата тя би трябвало да го стори и има много по-голямо основание, каза си горчиво мис Фелоуз, стига само това глупаво момиче да дойде.)

Джери Хоскинс се примъкна притеснен до нея:

— Мис Фелоуз?

Извади от джоба си ксерокопие на страница от вестник.

— Да? Какво има, Джери?

— Тази снимка тук на Тими ли е?

Мис Фелоуз се взря в него, после грабна парчето хартия от ръката му. Шумът около проекта „Средновековие“ стана причина за известно възраждане на интереса към Тими от страна на пресата.

Джери я погледа изпитателно, после каза:

— Тук пише, че Тими е момче маймуна. Какво значи това?

Мис Фелоуз хвана хлапето за китката и едва се сдържа да не го разтърси.

— Никога не казвай така, Джери. Никога, чуваш ли? Това е лоша дума и ти не бива да я употребяваш.

Джери се измъкна от ръцете ѝ уплашен.

Мис Фелоуз накъса парчето хартия със злостно завъртане на китката.

— Сега върви да си играете с Тими. Той има нова книжка, ще ти я покаже.

След това — най-сетне — дойде момичето. Мис Фелоуз не го познаваше. Ни една от обичайните заместнички, до чиито услуги бе прибегвала преди, когато бе заета някъде на друго място, не бе свободна сега, в най-върховния момент на проекта „Средновековие“, но секретарката на Хоскинс бе обещала да намери все някого и това трябва да е момичето.

Мис Фелоуз се стараеше гласът ѝ да не звучи свадливо.

— Вие ли сте момичето, което пращат в Първи отдел на „Стасис“?

— Да, аз съм Манди Терис. А вие сте мис Фелоуз, нали?

— Точно така.

— Съжалявам, че закъснях. Просто такава врява се вдига...

— Зная. Вижте сега, искам да...

— Вие, предполагам, ще гледате? — попита Манди.

По слабото ѝ хубавко и възтъпо лице се изписа завист.

— За това няма да говорим. Вижте сега, искам да влезете вътре и да се запознаете с Тими и Джери. През следващите два часа те ще си играят, така че няма да ви създават никакви неприятности. Имат си мляко и много играчки. Всъщност най-добре е да им се месите колкото може по-малко. Сега ще ви покажа кое къде е и...

— Тими ли е момчето май...

— Тими е лицето, подопечно на „Стасис“ — твърдо отвърна мис Фелоуз.

— Искан да кажа, Тими не бива да излиза, така ли?

— И хайде влизайте. Нямате много време.

И когато тя най-сетне тръгна, Манди подвижна след нея пискливо:

— Дано си намерите хубаво място и божичко, как се надявам всичко да мине както трябва.

Мис Фелоуз не посмя да ѝ отвърне нищо смислено. Забърза, без да се обръща назад.

Но закъснението на момичето означаваше, че тя *не може* да си намери хубаво място. Добра се едва до стенния екран в залата за събрания. За което горчиво съжаляваше. Да можеше да се озове на самото място, да можеше някак си да досегне някоя чувствителна точка на оборудването, да можеше по някакъв начин да провали експеримента...

Намери сили да сподави безумието си. Обикновеното разрушение няма да ѝ донесе никаква полза. Пак ще поправят и ще сглобят всичко, и ще проведат експеримента отново. А нея вече няма да я пуснат при Тими.

Няма спасение. Отникъде, освен ако самият експеримент пропадне, освен ако се провали безвъзвратно.

И тя изчака броенето, дебнеше всяко движение върху огромния екран, вираше се в лицата на техниците, когато камерата улавяше ту един, ту друг от тях, дебнеше за тревожно и неуверено изражение, което да подсказва, че нещо неочаквано се е повредило, дебнеше, дебнеше...

Не се появи такова изражение. Броенето стигна до нулата и без всякакъв шум, съвсем скромно експериментът успя!

В новообразувания стасис-възел се бе изправил брадат прегърбен селянин на неопределена възраст в окъсани мръсни дрехи и дървени обувки, зяпнал в тъп ужас пред немислимата промяна, стоварила се върху него.

И докато светът неудържимо ликуваше, мис Фелоуз стоеше вцепенена от мъка, блъскана, люшкана, едва ли не смачкана, премазана от своето собствено поражение сред всеобщото тържествуване.

И когато рязко и високо я извикаха по високоговорителя, името ѝ прозвуча три пъти, преди тя да реагира.

— *Мис Фелоуз. Мис Фелоуз. Явете се незабавно в Първи отдел на „Стасис“.* Мис Фелоуз. Мис Фел...

— Пуснете ме да мина! — викна тя, останала без дъх, докато високоговорителят повтаряше, без да млъква.

Проправяше си път през тълпите с неистова енергия, удряше, размахваше стиснати юмруци, блъскаше, приближаваше се към вратата бавно като в кошмарен сън.

Манди Терис ревеше.

— Не знам как стана. Отидох само до дъното на коридора да погледам от един портативен екран, който бяха сложили. Само за минутка. И тогава, преди да успея да мръдна и да направя каквото и да е... — Внезапно се посипаха кресливи обвинения. — Нали казахте, че няма да ми създават неприятности. *Казахте* да не им се месея...

Мис Фелоуз, разчорлена, обхваната от неудържима треска, ѝ хвърли свиреп поглед:

— Къде е Тими?

Една сестра мажеше ръката на хленчещия Джери, друга приготвяше инжекция против тетанус. По дрехите на Джери имаше кръв.

— Той ме ухапа, мис Фелоуз — извика Джери разярен. — *Ухапа* ме.

— Какво сте направили с Тими? — кресна тя.

— Заклучих го в клозета — отговори Манди. — Просто натиках вътре това малко чудовище и го заключих.

Мис Фелоуз се втурна към къщичката за кукли. Не можеше да се справи с вратата на тоалетната. Отне ѝ цяла вечност, докато отвори и намери грозното момченце, свито в ъгъла.

— Не ме шибайте с камшик, мис Фелоуз — прошепна то. Очите му бяха зачервени. Устните му трепереха. — Аз без да искам.

— Ох, Тими, кой ти е разправял за камшици? — Тя го сграбчи и лудо го притисна.

— Тя каза: с едно дълго въже — отговори детето с разтреперано гласче. — Каза: ще ме шибате, шибате...

— Няма. Тя е лоша, щом приказва така. Но какво стана? Какво стана?

— Той ми каза момче маймуна. Каза ми, че не съм бил истинско момче. Каза, че съм бил животно. — Тими се заля в сълзи. — Каза, че вече нямало да си играе с маймуна. Аз му казах, че не съм маймуна, че не съм маймуна. Той ми каза, че целият съм бил един такъв особен. Каза, че съм бил ужасно грозен. И го повтаряше, повтаряше, и аз го ухапах.

Сега вече плачеха и двамата. Мис Фелоуз хлипаше:

— Но това не е вярно. Нали знаеш, Тими. Ти си истинско момче. Ти си мило истинско момченце, най-доброто момченце на света. И

никой, *никой* никога няма да те отнеме от мен.

Вече бе лесно да се реши, лесно бе да се сети какво да прави. Само че трябва да се направи бързо. Хоскинс няма да чака дълго, щом собственият му син е пострадал...

Не, това трябва да се свърши още тази нощ, *тази* нощ, когато четири пети от института са изпозаспали, а останалата петина тъне в интелектуално опиянение по повод на проекта „Средновековие“.

Тя рядко се връща по това време, но пък не е и нещо нечувано. Пазачът я познава добре и през ум няма да му мине да я разпитва. Няма да му направи впечатление, че носи куфар. Тя изрепетира безразлично изречената фраза „игри за момченцето“ и спокойната усмивка.

Защо да не ѝ повярва?

Повярва ѝ. Когато влезе отново в къщичката за кукли, Тими не бе заспал още и тя отчаяно се стараяше да се държи както обикновено, за да не го изплаши. Разговаряше с него за сънищата му и слушаше как натъжен пита за Джери.

Малцина ще я видят после и никой няма да пита за вързопа, който носи. Тими ще стои съвсем тихичко, а след това всичко ще е вече *свършен факт*. Ще бъде извършено и няма да има смисъл да се опитват да поправят каквото и да е. Ще я оставят на мира. Ще ги оставят на мира и двамата.

Тя отвори куфара, извади палтенцето, вълнената шапка ушанка и всичко останало.

Тими попита поразтревожен:

— Защо ми обличате всичките тези дрехи, мис Фелоуз?

— Ще те изведе навън, Тими — отвърна тя. — Там, където са сънищата ти.

— Сънищата ли?

Лицето му се изкриви от внезапен копнеж, но в него имаше и страх.

— Не бива да се страхуваш. Ти ще си с мене. Няма да се страхуваш, щом си с мене, нали, Тими?

— Не, мис Фелоуз.

Той скри уродливата си главица в тялото ѝ и с ръката, с която го бе прегърнала, тя усещаше как блъска сърчицето му.

Бе полунощ и тя го взе на ръце. Изключи сигнализацията и тихичко отвори вратата.

И изпищя, защото срещу нея отвъд отворената врата стоеше Хоскинс!

С него имаше още двама души и той се бе вторачил не по-малко учуден от самата нея.

Мис Фелоуз се опомни първа, с една секунда по-рано, и се опита да се промуши чевръсто покрай него, но дори и забавянето от една секунда му бе достатъчно. Хвана я грубо и я блъсна навътре Върху един скрин. Направи на двамата знак да влязат и застана пред нея, препречил вратата.

— Не очаквах това. Съвсем ли сте си изгубила ума?

Успяла бе да подложи рамото си, така че то, а не Тими да се удари в скрина.

— Какво лошо има в това да си го взема, доктор Хоскинс? — умолително каза тя. — Нима поставяте загубата на енергия над човешкия живот?

С твърда ръка доктор Хоскинс взе Тими от нея.

— Такава огромна загуба на енергия означава милиони долари загуба за вложителите. Това означава страхотни затруднения за „Стасис инкорпорейтид“. Означава и евентуална известност за една сантиментална медицинска сестра, пратила всичко по дяволите заради едно момче маймуна.

— Момче маймуна! — извика мис Фелоуз в безсилна ярост.

— Така го наричат журналистите — отвърна Хоскинс.

Появи се единият от мъжете и прокара найлоново въже през няколко дупки в горната част на стената.

Мис Фелоуз си спомни въжето, което преди много време Хоскинс бе дръпнал пред входа на помещението с камъка експонат на Адемовски.

— Не! — изкрещя тя.

Но Хоскинс остави Тими на пода и внимателно му свали палтенцето, с което бе облечен.

— Стой тук, Тими. Нищо няма да ти се случи. Ние само ще излезем за малко. Нали разбра?

Тими, пребледнял и безмълвен, едва можа да кимне.

Хоскинс побутна мис Фелоуз пред себе си, навън от къщичката за кукли. Тя временно бе изгубила всякаква способност за съпротива. Безучастно забеляза как нагласяват ръкохватката отвън пред къщичката.

— Съжалявам, мис Фелоуз — каза Хоскинс. — Искан да ви спестя това. Намислил бях да стане през нощта, та да разберете едва когато всичко е вече свършено.

Тя прошепна без сили:

— Защото вашият син пострада. Защото той изтормози това дете и то му отвърна.

— Не. Повярвайте ми. Наясно съм относно днешния инцидент и зная, че Джери е виновен. Но тази история се е разчула. Неизбежно бе при толкова много представители на пресата наоколо тъкмо в ден като днешния. Не мога да поема риска една преувеличена история за небрежност и тъй наречени диваци неандерталци да накърни успеха на проекта „Средновековие“. С Тими и без друго трябваше да се разделим и най-добре сега, така че любителите на сензации да нямат към какво да прикачват своите врели-некипели.

— Но това не е като да върнеш обратно камък. Ще убие човешко същество.

— Няма да го убия. Той нищо няма да усети. Просто ще си бъде неандерталче в неандерталски свят. Вече няма да бъде затворник и чужд сред нас. Ще получи възможност за свободен живот.

— Каква възможност? Та той е само на седем години, свикнал е да се грижат за него, да го хранят, обличат, да му осигуряват подслон. Ще бъде самичък. Сега, след като са минали четири години, неговото племе вероятно няма да е на същото място, където ги е оставил. Ще бъде принуден сам да се грижи за себе си.

Хоскинс поклати глава в безвъзвратен отказ:

— Боже мой, мис Фелоуз, нима смятате, че не сме мислили за това? Смятате ли, че щяхме да доставим дете, ако не беше обстоятелството, че за пръв път при него осъществихме успешна връзка с човек или почти човек, както и фактът, че не смеехме да поемем риска да прекъснем тази връзка и да търсим друга със същото качество? Защо смятате, че държахме Тими досега, освен от нежелание да го отпратим отново в миналото? Но просто — гласът му

придоби отчаяна настойчивост — не можем да чакаме повече. Тими представлява заплаха за нашата репутация, ние сме пред прага на велики неща и съжалявам, мис Фелоуз, но не можем да позволим Тими да ни спъва. Не можем. Не можем. Съжалявам, мис Фелоуз.

— Добре тогава — тъжно каза мис Фелоуз. — Оставете ме да се сбогувам. Дайте ми пет минути да се сбогувам. Оставете ми поне това. Хоскинс се поколеба.

— Вървете.

Тими се завтече към нея. За последен път се завтече към нея и за последен път тя го притисна в прегръдките си.

Известно време го прегръщаше, без да вижда нищо. Придърпа един стол с пръстите на крака си, бутна го до стената, седна.

— Не бой се, Тими.

— Не ме е страх, щом сте тук, мис Фелоуз. Оня човек сърди ли ми се, оня човек въл?

— Не, не се сърди. Той просто не ни разбира. Тими, знаеш ли какво е майка?

— Като майката на Джери ли?

— Той разказвал ли ти е за майка си?

— По някой път. Мисля си, майката сигурно е някоя жена, която се грижи за тебе и която е много добра към тебе, и прави все хубави неща.

— Точно така. Някога искало ли ти се е да имаш майка, Тими?

Тими отдръпна глава от нея, така че да вижда лицето ѝ. Полека сложи ръка върху бузата и върху косата ѝ и я погали така, както много, много отдавна тя бе погалила него. Попита:

— Вие не сте ли моята майка?

— О, Тими.

— Сърдите ли ми се, че попитах?

— Не. Разбира се, че не.

— Защото аз знам, че се казвате мис Фелоуз, но... но някой път наум си ви казвам „мамо“. Може ли?

— Да. Да. Може. И аз вече никога няма да те оставя сам и нищо лошо няма да ти се случи. Винаги ще бъда при теб, за да се грижа за теб. Кажи ми „мамо“, да те чуя.

— Мамо — доволен каза Тими и опря буза в нейната.

Тя стана и както го държеше, се качи на стола. Не обърна никакво внимание на вика, внезапно надигнал се отвън, и със свободната си ръка увисна с цялата си тежест на въжето, там, където то се подаваше между два отвора.

И стасис-мехурът бе пробит, а помещението — празно.

[1] около 1.80 м — бел.прев. ↑

[2] около 30 см — бел.прев. ↑

[3] около 2,5 см — бел.прев. ↑

[4] 78 см — бел.прев. ↑

[5] Около 3,5 л — бел.прев. ↑

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, броеве
7-8/1987 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.